

Marika Agu

Teater N099

Elis Saarevälja töö on ilmselt Artishoki Biennaalil osalejatest kõige konsentreeritum. Seda mitmel põhjusel. Kunstnikul on julgust loobuda detailidest, selle asemel keskendub ta asja tuumale. Ta on otsustanud kõneleda üheainsa sümboli kaudu, sealjuures seda sümbolit tugevalt moonutades. Kunstnik eksponeerib kardinat, mis salapära ja ootusärevuse võrdkujuna peaks peitma enda taha midagi, mille nägemiseks peab ootama õiget aega. Saarevälja langevas kangas (või on see lõuend, kuna tegemist on maalikunstnikuga?) on üüratud haigutavad augud ja tegelikult paljastab see kõik, mis jääb selle taha. Nähes selle taga tühja lava, selgub, et oodata pole midagi.

Osalt rakendab Saareväli installatiivse maalikunsti võtteid à la Mihkel Ilus, kelle maalidest saab läbi vaadata, kuid Saarevälja puhul näeme seina asemel ruumi. Vaatamise ja nägemise vahekorda on oma loomingus hiljuti käsitleanud Marie Kõljalg, kasutades samuti kardinat keskse motiivina. Kuid võttes arvesse eksponeerimiskonteksti, peaks Saarevälja töö puhul rääkima kardina asemel eesriidest. Ühel või teisel juhul on tegemist ajatult otstarbekohase esemega, mis on sümboolselt laetud. Seesuguste tugevate sümbolite eksponeerimisel tekib küsimus, miks on kunstnik otsustanud seda teha. Kas ta tahab selle kaudu midagi öelda praeguse aja kohta? Mida võib tähendada kardina, mis midagi ei varja?

Jälgimisühiskonna kontekstis võib kunstnik viidata ihale olla nähtud. Nartsisismist kantud tänapäevane inimene pole mitte ialgi üksi ja enda jaoks, vaid alati vaatamiseks välja pandud. Seni varjatud isikliku info avalikustamine on muutunud igapäevaseks ja seeläbi kujuneb nii enda kui ka teiste jälgimisest tavapärane praktika. Mida ma söön, kellega hängin ja kus käin, on teemad, mis tuuakse esile ilma nende järele küsimata. Isiku kuvand kasvab suuremaks ja kõveramaks kui päriselu, kuniks pole enam võimalik meenutada, kuidas see üldse juhtus. Ja seda suurem on pettumus, kui selgub, et selle pealispinna all peitub tühjus. Seepärast pigem jätta see eesriie ette, isegi kui sümboolselt.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Liisi Aibel

Teater N099

Õhuke

Õhuke teater, õhuke kunst. Selline, kus iga kiht on nähtav ja mõistetav ning idee, taotlus, tagamaad ja teostusviis kohe hoomatavad. Selline, millele ümberütlemine, müstilisus ja tõstetus on võõrad. Selline, mis sarnaneb loodusloomuuseumis välja pandud skeletiga, mille iga luuke on puhastatud, nummerdatud, nimetatud ja noolega esile toodud. Mis juhtub, kui näeme kunstist otsejoones läbi? Kas siis usume, mida näeme, või tundub see endiselt pelk silmapett. Kas usk kunsti kaob sel samal hetkel, kui hajub salapära, üllatusi pole oodata ja kõik, mis on, on palja silmaga näha?

Lavakardin, mis ei varja midagi, kuid ei paljasta ka. Kui, siis ainult seda, et ta enese taga midagi ei peida. Ehk vaid igavust. Seda igavat liiva ja tühja välja, mis jääb teatrisaali siis, kui näitlejad on lahkunud, aksid alla võetud ning rekvisiidid laoruumi sorteeritud. Eelajaloolisest metsloomast on alles ainult skelett, elusorganismi visand, mis on kindlalt liimi ja tugipostide abil paigale sätitud, et iga hinna eest vältida soovimatuid deformatsioone. Aga vaatajana otsime lavakardina aukudest läbi piiludes ja tühjust kaedes ikkagi seda müstilist miskit, lootes, et ehk langeb vähemalt tolmgigi teatriruumis kuidagi teisiti või läbistab õhku kas või korraks kentsakas surin, mis annab märku, et kõik ei ole päriselt ainult nii, nagu seda palja silmaga näeme, ning see tarduma pandud skelett ärkab ootamatult ellu.

Kuid kunstnik ütleb kõhklejatele julgustavalt: „aga kõik on küllaltki hästi, ka nii.” Ja võib-olla ongi, aga hinge jääb kõhklus ... või tühjus sellest, et kõik on juba nähtud, tehtud, ära olnud ja lahti seletatud. Alles on üksnes õhkõrn mälestus hetkest selles samas, aga võib-olla ka mõnes teises saalis, kui turvalise teadmise asemel oli erutav, ebaturvaline teadmatus ja lootus, et igat tardumust raputab jällekord elluäratav värin.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Eero Epner

Teater N099

Ma ei ole enam ammu eesriiet näinud. Võib-olla isegi aastaid. Ma arvan, et eesriided kadusid teatrist õndatel, kuid ma võin eksida. Lihtsalt tundub, et õndad olid eesriiete langemise aeg. Fassaadid tõmmati maha, sotsiaalsed maskid langetati, tungiti eheda ja vahetu poole. Teatri positsioonid võttis etenduskunstides üle *performance*, mis pidas teatrit kõige võltsi kvintessentsiks. *Performance* ei olnud lihtsalt erinev teatrist, vaid ta vastandus teatrile. Üks kuulsamaid *performance*-kunstnikke keelas enda aktsioonide järel publikul plaksutada, sest plaksutamine on liiga teatraalne rituaal ja oleks tähendanud, et ka tema – kunstnik – tegi just lihtsalt natuke teatrit. Aga ta ei teinud. Ta otsis absoluutset kohalolu, mitte teesklust, et ollakse kusagil mujal, mingis teises reaalsuses – nagu teatris. Sest teatris on olemas eesriie ja kui see avaneb, avaneb selle tagant ka uus reaalsus.

Ma ei ole kindel, et ma saan augulisest ja trööbatud eesriidest lõpuni aru. Ma vaatan teda. Esimese minuti lõpuks tundub, et ta on romantiline. Hüljatud teater, unustatud teater, eesriie, mille avanedes ilmub meie silme ette lava, kus ammu enam keegi ei käi. Augud eesriides justkui viitaksid sellele, et mööda on läinud *palju aega*, koid ja teised minikatastroofid on oma töö teinud. Kolmanda minuti lõpuks mõtlen, et võib-olla on siin mingi metafüüsiline taotlus. Kui eesriide avanedes peaks tavaliselt teatris avanema ka uus reaalsus, siis nüüd avaneb siin tühjus. Eimiski, mittemiski, null. Reaalsuse illusiooni asemel eksistentsiaalne tühjus, samovaride ja teejoomise asemel, kus tee asemel aurab tassides kuum vesi ning näha on kunstpuud, ilmub meie ette olemise kõrb. Reaalsuse ehitamise asemel selle tühistamine. Või midagi säärast. Viienda minuti lõpuks avastan, et mu mõtted on uitama läinud. Seitsmenda minuti lähenedes tuleb mulle meelde, mida Taavi Eelmaa kunagi eesriide tähendustest kõneles. Ta ütles, et kui me tõmbame oma eludelt eesriide eest (see tähendab, vaatame otse silma oma eksistentsile), siis näeme suurt tumedust ja surma. Rohkem mõtteid mul ei tule ja ma lahkun saalist. Hiljem arutelul küsitakse, kas eesriides võib olla feministlikke tähendusi. Selle peale ma ei tulnudki. Ilmselt on seal veel võimalusi. Ma olen nõutu.

Ja siis koduteel meenub mulle üks paari aasta tagune töö. Üks kunstnik ehitas üles punase sametiga vooderdatud teatrilooži ning paigutas sinna pehme tugitooli, kuid sellele istudes ja silmi oletatava teatrilava poole pöörates ei näinud sa midagi. Valitses kott-pimedus, millest kostusid vaid ooperilauljate võluvad hääled. Teater oli muutunud tondilossiks, kus sa vaatasid tühjusesse. See, mis toimus pimeduses, oletatava eesriide taga, toimus ainult sinu peas. Kas sa seal jätsid eesriide ette või mitte?

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Eik Hermann

Oodates aja märke

Teater N099

<p>PLASTIK. Küllap oli eelmine, 20. sajand tüdinud senisest obsessiivsusest mineviku suhtes, igasugustest vanade stiilide uuestisünnitamistest 19. sajandil, et pidas õigemaks teha minevikuga lõpparve, tõmmata kriips alla ja pürgida absoluutse uudsuse poole. See püüdlus oli üheks hetkeks sedavõrd edukas, et võiski rääkida selgest katkestusest minevikuga, vähemalt kuvandite tasandil. Kusjuures neid katkestusi ei olnud ainult üks, vaid need hakkasid aina korduma, iga uus stiil tekitamas katkestuse eelmisega. Aja märkide asemel hakati eelistama uut ja klantsi. Seda eelistust võiks kõige paremini kehastada <i>plastik</i> – materjal, mis justkui ei kulugi.</p>	<p>KULUTAMINE. Ühel hetkel asendus imetus plastiku vastu jälestusega. Aja märgid said uuesti oluliseks. Aga kiirenenud uuendustsüklid siiski jätkusid. See ei võimaldanud aja märkidel loomuldasa tekkida. Ja ega kannatust poleks selleks niikuinii piisavalt jätkunud. See tekitas omakorda küsimuse, kuidas tekitada aja märke kunstlikult ja kiiremini: kuidas <i>kulutada</i>? Kulutamisel on ka teine, pragmaatilisem külg: kui materjali kunstlikult <i>eelkultutada</i>, on selle eluiga lühem ja klient peab tihemini uusi kaupust ostma.</p>	<p>DIGITAALNE TEHISAEG. Maarin Mürk jutustab oma terases retroteemalises kirjutises kummalise loo ühest laivist Sinilinnus, kus bändi taha ekraanile näidati sedasama pilti, mida niikuinii lavalt näha võis, aga läbi retrofiltri. See oli justkui laivis sünteetisid minevik, st nii olevik kui ka minevik samaaegselt, õigemini, isegi mitte minevik (sest see eeldaks seedimispingutust), vaid <i>minevikutunne</i>, mis võimaldab tunda nostalgiat vahetu olevikuhetke vastu, aga ühtlasi ka ajahetke vastu, mil tunti veel päris nostalgiat. „Instant nostalgia for free,” nagu üks taolist võimalust pakkuv äpp ennast reklaamib. Mehaaniliste aja märkide kõrval on saanud ka digitaalsed.</p>
<p>KANNATAMATUS. Selles mõttes on Elis Saarevälja teos sümptomaatiline. Selle asemel et lasta ajahambal kanga kallal oma aeglast ja loomulikku kulutamistööd teha, otsib ta kiiremaid viise kulumisjälgede loomiseks. Talle tuleb appi hape. Tulemus ei kannu niivõrd muljet kulumisest, vaid ennekõike kiirustamisest, kannatamatusest, vägivaldla üle elanud kangast.</p>	<p>PAROODIA. Selles mõttes on Elis Saarevälja teos läbinägelik. Kuidas teisiti tuua meie silme ette nüüdisajale iseloomulikke ajamärke, kui mitte teosega, milles aja märgid on tekitatud kiirustava kulutamise abil? Võib-olla resoneerub selline tehisevare kõige paremini varematega meis endis – isikuvaremete ehk varisemisohlike eksisikutega, kelle elulood ja pikaajalised plaanid ei ole enam terviklikud, õigemini, ei ole kunagi olnud terviklikud.</p>	

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Liisa Kaljula

Teater N099

Kumb o n teie ar
vates huvita vam, kas noo
ruslik-vooruslik v õi küps dekadentl
ik teater? Kui te a tr imajas kohatakse
rääbdunud, ajaha m b ast puretud eesrii
et, mõeldakse para tam atult sellele, kas lä
bielamised pigem õi lista vad ja vääristavad
või kahjustavad ja kulutavad. Loodetakse kõige
pealt esimest ja kardetakse seejärel teist, mõn
ele kangastub ehk ka Dorian Gray, ent
siis tuleb enamusele meelde piibellik õp
etussõna: kui sa lähed läbi vee, siis olen
mina sinuga, ja kui sa lähed läbi jõged
e, siis ei uputa need sind, kui sa käid
tules, siis sa ei p õle ja lee k
ei kõrv et a sind.

6.—15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Jan Kaus

Teater N099

Saali sisenedes näeme räbaldunud, auklikku riiet, mis poolitab poodiumiosa ja ülejäänud saali. Elis Saarevälja valmistatud lahmakas riiet (nagu hiiglase palakas) pole ei otseselt määrdunud ega otseselt puhas. Aukudest paistab ülejäänud ruum. Nagu ikka võib tekkida küsimus, et mida me näeme. Kuna riie asub teatrisaalis, pole seda raske pidada neljanda seina sümboliks, neljas sein on ju ühtaegu nähtamatu ja reaalne. Eesriie on lihtsalt ületamatu seina kombatab ekvivalent. Tänu aukudele võime mõelda postmodernistlikust ruumist, kus riide vahelt vilksatab teatri salapärase sisemus, kunsti köögipool – nagu need moodsad restoranid, kus toiduvalmistamist eraldab söögisaalist klaassein. Me istume kunsti ees, kunsti piiri taga, aga näeme tükikesi ruumist, kust kunst emaneerub. Muidugi võib kanduda mõtetes väljaspoole teatriruumi ja Eestit, lasta end viia kriisikolletesse, mõne sõja üle elanud linna telgitagustesse. Või mõelda hoopis kosmiliselt: tegu polegi eesriidega, vaid universumi kaadri või kaardiga, kuhu on kantud peale kõikuse kõik ussiaugud, ruumi iga lõputu kõverdumine. Lähikäigud on muidugi ebaproportsionaalselt suured.

Siiski ei saa jätta rääkimata, mis juhtus, kui Saarevälja teosega esimest korda kokku puutusin. Kujutage ette olukorda: Eha Komissarov istub esimeses reas, katsub riiet, pöörab seejärel pead ja kingib mulle ühe Pipi naeratuse. Kui ta kummarduks, mahuks ta pea august läbi. Kuna ta on peenike, võiks ta teha väikse salto ja seina läbistada. On kerge kujutleda, kuidas ta läbi riide vupsab. Lahkub maagilisele alale, kus – kui mõelda sellele, mida me parasjagu teeme – ongi tegelikult tema õige koht. Ta asubki meiesugustele tava-surelikele kunstimõtestajatele kättesaamatus kauguses. Muidugi, kui tema kohal istuks hoopis armastatud naine, kes korraga läbi augu lavale liugleks, saaks kättesaamatus teise tähenduse. Õiges armastuses on alati annus kättesaamatust. Lähedus saab tõelise tähenduse alles siis, kui sinu ja armastatu vahele langeb eesriie, ja küll ta langeb. Armastajad saavad vaid loota, et eesriides on palju auke, mille kaudu teineteiseni aeg-ajalt ulatuda.

Niisiis pole rippuva hiidpalaka juures oluline mitte riie ise, vaid see, kes istub riide ees. Ja kujutage ette, Eha Komissarov läski riide taha! Korraks tekkis tunne, et maailmas on siiski olemas mingi nähtamatu, ent tajutav asjade kord.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Kaarin Kivirähk

Teater N099

/Vanad maamajad, kus iidsed vokid ja töömasinad on seatud välja sisekujunduselementidena ning higi, vaeva ja pisarate asemel täidab õhku kiire wifi-ühendus. Vanaemade heegeldatud linikud. Amsterdami kirbuturult leitud toolid. Kahvlist väänatud nagid. Mulle hakkab ajakirja lehitsedes tunduma, et maaelu võib olla täitsa glamuurne. Ei, mitte glamuurne. See on autentne. See on päris./

Endiste ärimeeste hingega loodud päris oma kodu

„... Oma kätega tehtud asju, asju, millel on hing, ei asenda miski,” sõnab Teet minu küsimuse peale, miks ei tellitud maakodu sisutamisel furnituuri mõnest lähiriigi odavast mööblipoest.

Tiidu ja Teedu Raplamaa metsades väikeses külakeses asuv vana rehielamu on tervenisti vendade enda kätetöö. „Jah, iga normaalne eestlane oleks ilmselt lasknud vana hurtsiku maha tõmmata ja uue soomlaste pappkarbi peale ehitanud,” naerab Teet, „aga meie oleme muidugi hullud.” „Kogu ehitusprotsess on olnud täielik eneseavastamine, teekond hingelise puhtuse ja iseenda leidmise poole,” mõtiskleb Tiit. Kaksikud vaikivad mõtlikult. Tõepoolest on selles iidse esivanemate ehitatud tares, mis nüüd on sisustatud hingega restaureeritud vanaemade mööbli ja üle maailma kirbuturgudelt leitud nipsasjakestega, midagi erilist. Siin on kulumise ja ajaloo hõngu, aga ka ehteestlaslikku jonnini ning lõputut töökust.

„Jah, kui me siia tulime,” räägib Tiit, „oli katus põhimõtteliselt sisse kukkunud. Sipelgad olid täiesti vallutanud läänepoolse majakülje ja mingid metselukad olid teinud endale vanasse aita pesa. Vantsis uhkelt karuvana, veeres siili okaskera, jänes nudisabaga, orav kikkis kõrvaga. Loodus oli võimust võtnud. Vundamenti polnud, mitte midagi polnud.” Kogu mööbli on endised ärimehed Tiit ja Teet oma kätega restaureerinud, uueks teinud ja läikima löönud. Mitte palju, sest vana asja hingus peab säilima. Mõned augud, ussid, hallitus ainult lisavad poeesiat.

Üks erilisemaid asju Tiidu ja Teedu kodus on kunstnik Elis Saarevälja kardin. „Nii kui me seda nägime, teadsime, et sellest peab saama meie maakodu sisustuse võtmeese,” märgib Tiit. „See pole küll päriselt vana, sest Elis tegi selle eelmisel aastal, aga ta on näinud roppu moodi vaeva, et see ikkagi näeks vana välja. Elis on väga huvitav kunstnik. Teda huvitab aja möödumine ja kulumine, seetõttu tundsin vennaga kohe, et tema on see kunstnik, kellelt soovime midagi tellida. Mulle meeldib, kui asjadel on lugu.” Nüüd ripub Saarevälja kardin aukohal vanas kambris.

Aga mis siis nüüd edasi, kui kogu vana talukompleks on suure vaevaga taas üles ehitatud? Tiidu ja Teedu käed aga sügelevad endiselt. „Kui saaks, ainult jätkaks tööga,” arvab Teet, „ostaks ära mõne uue talu, siin külas on mitu sissekukkunud katusega lobudikku, vaatad neid ja limpsad keelt. Ei oska käed rüpes istuda, no lihtsalt ei oska.” Kuid Tiit lisab mõtlikult: „Asi pole ikkagi ainult töötegemise rõõmus. Minu jaoks on oluline, et igal eestlasel oleks päris oma kodu. Ning eestlase kodu on ju ikka põldude ja metsade vahel, esivanemate talus, kulunud mööbli ja muu kila-kola, rämps, kodinate ja muu nodi keskel. See on eestlaste õige koht.”

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Eha Komissarov

Teater N099

Kunstnik, teiseks eesriie, millega ta biennaalil esineb, ja kolmandaks koht, Teater N099 proovisaal kui osa teatrists, mis põhimõtteliselt välistab eesriiete, lava külgekardinate, kostüümide ja muu olemasolu, mis seostuvad vana teatri tinglikkusemängudega. Selles teatris on kõik julmalt paljaks kistud, tehnoloogiline, virtuaalne ja toetab tinglike salongimängude asemel jõhkralt brutaalset kehalisust.

Midagi on selles kolmnurgas totaalselt nihkes, ent situatsiooni karjuv absurdus näib Elis Saarevälja plaani siiski toetavat. Alustan arutluskäiku väitega, et klassikalise maali taustaga kunstnikul ei ole sellises teatris midagi kaotada. Kardina on metafoor, mis talle ettenähtud otstarvet Teater N099s ei teeni. Liites kardina *error'i* või kuritöö plaanimise metafooridega, muutub teose eesmärk arusaadavamaks. Kardina tuleb harjumuspäraste mõistete süsteemist lahti haakida, uude keskkonda sobitada, andes talle uue kuju ja funktsiooni. Küsimus on loomulikult tootmises, valmistamises, mingi täiesti uue oleku leidmises, kogemuse teatralisatsioonis. Elis Saareväli lahendab võrrandi lihtsa, kuid veenva vastulööbiga – kui teatri suhted vaatajaga põhinevad läbipaistvusel, tegutseb tema objekt varjates / mitte varjates. Konteksti muutus annab vabad käed ja näeme, et Saarevälja versioon lavakardinast on koormatud vaatamist tähistavate metafooridega. Kui seda auklikuks põletatud riiet lähemalt uurida, tabab vaatajat väga erineva tähendusega tähistajate rünnak. Kes ei hooli piilumisest, võib kasutada õhuakna metafoori. Tihedast tekstiilkangast on saanud jõhkra töö tulemusel auklik, hargnevat ämblikuvõrku meenutav kude, mistõttu tuleb tähelepanu pöörata ka tootmistsükli olulisusele. Näiteks märkaksime seda kardinat materiaga võrreldes, et see meenutab maakamarat ja sellisena kuulub kardina läbipaistmatute nähtuste registrisse. Prantsuse filosoofi Henri Lefebvre väitel haakub pinnase ja loodusega seotud sümbolika kujunditega, mis on seotud hämarate, isegi atavistlike jõududega, mis äratavad nostalgilisi tundeid. Arvan, et kõike seda see kardina ka sisaldab, samuti on tähenduslik žest, millega see vaataja ette on laiali laotatud. Pimedas saalis deemonlikult välja valgustatud, tungib ta publikule peale, varjates endaga kõike seda, mis hoiab teatrit tegevuses.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Ajus süttivad öötuled ...

Olen oma pika, ent tühise elu jooksul vaadanud palju erisugust teatrit. Sealhulgas kahetsusväärset palju sellist, mille peamine soov ja olemisõigustus on olla iga hinna eest võimalikult erisugune. Kuid nüüd sattusin esimest korda etendusele, mille ainus esineja ja etteaste on eesriie.

Oh kui palju on mul olnud teatriõhtuid, mille puhul olen tagantjärele soovinud, et saalist nähtu oleks piirdunud üksnes suletuks jääva eesriidega; kus eesriie – see teatri semiootiliselt laetud, ent semantiliselt tühi funktsioon, mis markeerib etenduse/vaatuste algust ja lõppu – oli minu jaoks parim, mida laval näha sai.

Eesriie on teatris tavapäraselt piir: eikellegimaa lavalt pakutava kunsti ja saalis istuva publiku vahel. Kuid Elis Saarevälija installatsiooni puhul täidavad eesriide harjumuspärasest funktsiooni hoopis teatrisaali ukсед. Prožektorite suunatud kiired osutavad, et eesriie ise on sedapuhku etendus. Istun maha. Eesriie ja mina – nüüd oleme siis viimaks kahekesi. Midagi rohkem ei ole ja sisetunne ütleb, et midagi rohkem ei tule. Ei tulegi. Seekord ei sega teater meie kohtumist.

Selgub, et eesriidel on rääkida lugu, tema staatiline olek on omal moel dünaamika väljendus, ta on semantiliselt laetud. Selle kallist materjalist eesriidega on midagi tehtud. Teda on väärkoheldud. Kogemata või kunsti nimel? Vist viimast, sest eesriie ise paistab olevat rahul. Ta edvistab. Ta uhkeldab oma aukudega. Selline äraspidine *bling-bling*, räbal-dumise glamuur, dekadentsi poeesia.

See eesriie on justkui puujalaga printsess. Ma ei suuda valida, kas peaksin teda imetlema või talle kaasa tundma? Samas karjub eesriie – või täpsemalt need temas leiduvad lõputud augud – hoopis interpretatsiooni ja kontseptuaalse raami järele: „Tõlgenda mind! Anna mulle tähendus! Sest see tähendus on mu elu, ilma selleta olen lihtsalt üks deformeerunud tükike tekstiili!”

Püüan pakkuda semiootilist vastutulelikkust ja pingutan mõne aja kogu oma vähest kooliharidust ning nappi kujutlusvõimet appi võttes. Kuid eesriie on minu jaoks oma monumentaalsusest, totaalsusest ja sümpaatsusest hoolimata täiesti tähendusvaba. Minu teadvus vaikib.

See on kuldne vaikus. Mu pisikese aju loperdav kõvaketas aeglustab oma pöörlemise hoogu ja jääb viimaks peaaegu seisma. Ajus süttivad öötuled. See pole mitte väsimus või igavus, vaid tühjus. Eneseküllane tühjus. Magus tühjus. Sattumine mittekuhugi. Teadvuse ajutine tagasijõudmine looteasendisse. Oh kaunis hetk, sa viibi veel ...

Saalist välja astudes leian uue – ja teatud mõttes lunastava? – tõlgenduse hoopis iseendale: kui nooremana poleks ma oma pettumuseks osanud sedatüüpi tähistajale tähendust leida, siis nüüd – vanema, tuimema ja rumalamana – oskan ma selle tähenduse õnnelikult leidmata jätta.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Hanno Soans

Teater N099

Lavallusiooni lagunemise lühikursus

Elis Saarevälja abjektne sekkumine teatriruumi kõnetab meid korraga mitme sisemist väärtushinnangute hierarhiat kandva binaarse opositsiooni kaudu, jättes samas hulga ruumi fantaasiale, mis võiks liikuda teatraalsuse varemeilt paralleelreaalsusse juhatavate ussiaukudeni aegruumis.

Staatiline/esinev, vaikiv/lobisev, liikumatu/liikuv, varjav/läbipaistev, argine/pidulik on vastandused, mis esimesena pähe tulevad, rõhutades opositsioonide reas iga kord pigem varjuna kohalolevat teist, kultuuriliselt dominantset varianti, mis viitab teatri bordoopunasele eesriidele selle tavapärasest normaliseeritud semiootilises seades. Siin, teatrisaalis, suisa nõuab see närutav, argine, kolletav, happega söövitatud aukudega voodilinate konstrellatsioon, mis tungib tinglikust lavaaugust teatava sisemise agressiooni sunnil dramaatilises valgusseades päris vaatajate silme ette, meie kujutluses oma tähenduslikku vastandit, pidulikku paksu barokset eesriiet. See on muutunud objektist tinglikuks tegelaseks, kelle ainus mõõde on puhas kohalolu. Kardinaal ise on musta kasti seisukohast samavõrd arhetüüpne, nagu kujutavas kunstis on maaliraam, millest algab pildiline reaalsus või skulptuuri postament, millel olev objekt saab eriliselt tingliku esemelise staatuse. Need osutajad võivad reaalses situatsioonis ka olemata olla – ja tänapäeval enamasti ongi –, aga ometi arvestame nende kohalolu vähemalt kujuteldavana kunstide mängu sisse. Kui draama algab traditsiooniliselt lava tinglikus ruumis eesriide sümboolse avanemise järel ja lõpeb aplausiga eesriide sulgumisel keskmiselt poolteist tundi hiljem, siis siin materialiseerub draama hoolikalt väljalagustatud augulise palaka abil, mingis igaveses seisakus, *nunc stans*is. Einsteini ühiseks tunnistatud aeg ja ruum leiavad korraks mingi lõpliku seisaku. Vaatamisrežiimiks eituse jaatamine.

Kuid mis juhtub lavakardinaga siis, kui see pole enam tuletatud mitte baroksest draperiist, mis arhetüübina meie kujutlustes hõljab, vaid on üles suurendatud nartsu-esteetikast, mis tavaliselt räägib pisikesest, tolmusest, määrdunud ja hüljatud nurgataguse ilmast, mis suutmata maailmas võimutsevale entroopiaale pideva uuenemisega vastu astuda, on määratud kõnelema hävinemise poeesias, mis sulandab kõik asjad keskkonda nende väikseima ühisnimetaja alusel. Hävinemist kui iselaadset harmooniat mainis muide ka autor ise. Kui samalaadne palakas oleks eksponeeritud galeriis, oleks raske siin mööda minna mõningatest eelkäijatest, näiteks Urmo Rausi hõrendatud hallidest lõuenditest ja Eva Hessest töötamas oma rippkulptuuridega. Kuid siin, teatrisaalis, piisab lõhutud kardinaal selleks, et anda meile terve etendus lavallusiooni loomisest ja lagunemisest.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal